

Nuorten näkemyksiä kouluvalmentajan tarjoamasta tuesta

Salli Säkjärvi, Rosa-Maria Roth

2022 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Nuorten näkemyksiä kouluvalmentajan tarjoamasta tuesta

Salli Säkjärvi, Rosa-Maria Roth

Sosionomi (AMK)

Opinnäytetyö

Joulukuu, 2022

Salli Säkäjäarvi, Rosa-Maria Roth

Nuorten näkemyksiä kouluvalmentajan tarjoamasta tuesta

Vuosi 2022 Sivumäärä 25

Tutkimuksen tarkoituksena on tuoda esille nuorten näkemyksiä kouluvalmentajan tarjoamasta tuesta. Opinnäytetyön tavoitteena on nuorten näkemyksien pohjalta kehittää kouluvalmentajan toteuttamaa yksilötyötä. Tutkimukseen osallistuneet nuoret ovat olleet tutkimuksen suoritus hetkellä kouluvalmentajan asiakkuudessa. Tutkimus on suoritettu eräässä keskisuudessa Etelä-Suomen kunnassa. Valtakunnallisella tasolla kouluvalmentajan työn painotus on yhteisöllisessä työskentelyssä. Kyseisessä Etelä-Suomen kunnassa työskentelymallin painopiste painopiste on valtavirrasta poiketen yksilöllisessä työssä. Opinnäytetyössä kuvataan tätä yksilötyötä painottavaa työskentelymallia. Kouluvalmentajan toteuttaman yksilötyön keskiössä on nuoren vuorovaikutuksellinen kohtaaminen sekä sosiaalinen vahvistaminen.

Tutkimusmenetelmä opinnäytetyössä oli laadullinen eli kvalitatiivinen. Aineisto on kerätty anonyymilla sähköisellä kyselylomakkeella. Osallistumaan kutsuttiin kaikki kyseisessä kunnassa kouluvalmentajan asiakkuudessa olevat nuoret. Lopulta kyselyyn osallistui 10 kouluvalmentajan asiakkuudessa olevaa nuorta. Aineistoanalyysin tuottamiseen on käytetty teoria- ja aineistolähtöistä sisällönanalyysin menetelmää. Aineisto on kerätty lokakuussa 2022.

Tutkimuksen tuottamista tuloksista selviää, että nuorten näkemykset kouluvalmentajan tarjoamasta tuesta ovat myönteisiä. Tutkimukseen osallistuneet nuoret kokevat kouluvalmentajan tarjoaman tuen merkitykselliseksi. Erityisen tärkeää nuorille on tutkimuksen mukaan kokemus kuulluksi tulemisesta sekä aidosta kohtaamisesta. Tutkimuksen tuottaman tuloksen mukaan kouluvalmentajan työtä saadaan kehitettyä panostamalla nuorten vuorovaikutukselliseen kohtaamiseen.

Asiasanat: kouluvalmentaja, kouluakäymättömyys, koulupudokkuus, syrjäytymisen ehkäisy, varhainen tuki, kouluhyvinvointi.

Salli Säkjärvi, Rosa-Maria Roth

Views of the adolescent about the support that a school coach offers

Year

2022

Pages

25

The goal of this thesis is to bring out the adolescent views on the support offered by the school coach. The aim of the thesis is to develop the individual work carried out by the school coach based on the adolescent views. The adolescent who participated in the study were clients of a school coach at the time the study took place. The study took place in a middle-sized municipality in Southern Finland. On a national level, the focus of a school coach is to work communally. In this municipality in Southern Finland, the work model differs from the established model and its point of focus is in personalized work. The work model focusing on the personalized work is also described in this thesis. At the center of the personalized work the school coach carries out is encountering the adolescent interactively and socially empowering them.

A qualitative research method was used in the making of this thesis. The material for the thesis was collected anonymously using an online survey. All the adolescent in the municipality the clients of a school coach were asked to participate in the survey. 10 adolescent who were clients of a school coach answered in the survey. Theory guided content analysis method as well as content based analysis method was used for the content analysis of the data. The content was gathered in October 2022.

The results of the study show that the adolescent have a positive view of the support the school coach provides. The adolescent who participated in the study feel that the school coach's support is meaningful. Based on the study, the adolescent finds the experience of getting their voices heard and having genuine encounters important. The results of the study show that the work of a school coach can be further developed by investing in the interactive way of encountering the adolescent.

Keywords: school coach, school refusal, school dropout, prevention of social exclusion, early support, school wellbeing

Sisällys

1. Johdanto.....	6
2. Kouluvalmentajan työnkuva	7
3. Kouluikäymättömyys ja sen syytekijöitä	8
4. Kouluhyvinvointi ja sosiaalinen vahvistaminen.....	11
5. Opinnäytetyön toteutus	12
5.1. Tutkimusmenetelmä	12
5.2. Aineistonkeruumenetelmä	13
5.3. Kohderyhmän kuvaus	14
5.4. Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys	14
6. Aineiston analyysi	15
7. Tulokset	16
7.1. Konkreettista tukea sekä jaksamista kouluarkeen	16
7.2. Vuorovaikutuksellinen kohtaaminen.....	18
7.3. Tuki kouluun kiinnittymisessä	19
7.4. Onnistunut tuki	19
8. Pohdinta	20
Liitteet	25

1. Johdanto

Syrjäytymisen ehkäisy, oppilaan sekä kodin ja koulun välisen yhteistyön edistäminen, oppilaan itseilmaisuuden, tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittyminen sekä oppimaan oppimisen ja osallisuuden taitojen kehittyminen. Esimerkiksi nämä edellä mainitut ovat osa uudehkon työntyvän, kouluvalmentajan, työskentelyä ohjaavia tavoitteita. Tiivistäen voidaan sanoa, että kouluvalmentaja on koululta löytyvä aikuinen, jonka tärkein työtehtävä on tarjota nuorelle konkreettinen tuki koulunkäyntiin. Kouluvalmentaja on se aikuinen, jolta löytyy nopeasti aikaa tärkeisiin lyhyellä varoitusaajalla tuleviin kohtaamisiin.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tuoda esille asiakkuudessa olevien nuorten näkemyksiä kouluvalmentajan tarjoamasta tuesta. Toteutamme opinnäytetyön kuulemalla kouluvalmentajan asiakkuudessa olevia nuoria. Tutkimuskysymyksenä on, mikä nuorten näkemys kouluvalmentajan tarjoaman tuen merkityksestä. Toimenkuva on uusi, eikä tästä uudesta sosionomin työtehtävästä ole toteutettu useaa opinnäytetyötä. Aikaisempia opinnäytetöitä ei ole toteutettu asiakasryhmän näkökulmasta, joten tarjoamamme näkökulma on uusi.

Kouluvalmentajan työn laatua mittaavia mittareita, etenkin asiakkuudessa olevien nuorten näkökulmasta, ei ole luotu kunnassa, jossa tutkimus on suoritettu, eikä myöskään vielä osana opetus- ja kulttuuriministeriön Sitouttavan kouluyhteistyön -hanketta. Opetus- ja kulttuuriministeriön Sitouttavan kouluyhteistyön -hankkeen (SKY) aikana pilotoinnin avulla luodaan raamitusta kouluvalmentajan työnkuvalle. Kunnassa, jossa tutkimus on suoritettu, kouluvalmentaja työskentelee osana oppilashuollon tiimiä työpareinaan koulukuraattorit ja koulupsykologit. Kyseisessä kunnassa pätevyysvaatimus työtehtävään on sosionomi tai muu soveltuva ammattikorkeakoulututkinto.

Opinnäytetyön aihe muodostui kokemastamme tarpeesta tuoda esille asiakasryhmän näkemyksiä kouluvalmentajan tarjoamasta tuesta. Olemme työskennelleet nyt useamman lukuvuoden kouluvalmentajina ja pidämme työnkuvaa erittäin tärkeänä ja merkityksellisenä. Työnkuvan selkeitä vahvuuksia ovat esimerkiksi moniammatillinen yhteistyö, suunnitelmallisuus ja varhainen tuki. Tutkimus on toteutettu haastatteleamalla asiakkuudessa olevia nuoria anonyymillä kyselylomakkeella.

2. Kouluvalmentajan työnkuva

Kouluvalmentajan työnkuvalle pyritään luomaan valtakunnallista raamitusta Opetus- ja kulttuuriministeriön Sitouttava koulu yhteistyö (SKY) -hankkeen kautta. Hanketta viedään nyt eteenpäin pilotoimalla kouluvalmentajien toimenkuvaa ja sen toimivuutta koulupudokkuuden kitkemiseen. Valtakunnallinen toimintamalli kehitetään yhdessä kuntien ja koulujen kanssa, ja se on tarkoitus vakiinnuttaa vuosina 2022-2023 (OKM 2022). Perusopetuksen sitouttavan koulu yhteistyön tavoitteena on vähentää ja ennaltaehkäistä poissaoloja perusopetuksessa ja luoda myönteistä toimintakulttuuria kouluissa (OKM 2022). Toimintamallin edellyttämät päivitykset sisällytetään perusopetuksen opetussuunnitelmaan ja lainsäädäntöön (OKM 2022). Lukuvoitena 2022-2023 yhteisenä tavoitteena hankkeelle on toiminnan tehokkuuden kartoittaminen. Koulutuksen arviointikeskus Karvi arvioi pilottihankkeiden toteutusta ja vaikuttavuutta kehittävän arvioinnin menetelmin (OKM 2022).

Kouluvalmentajan työllä on valtakunnallisesti kunnittain merkittäviä eroja. Kunnassa missä opinnäytetyö on suoritettu, työskentely malli on valtavirasta poiketen keskittynyt yksilölliseen työhön. Koululla kouluvalmentaja on luotettava aikuinen, jolla on mahdollisuus tarjota henkilökohtaista elämänhallinnan tukea koulun suorittamiseen liittyvissä haasteissa, sekä aikaa nopeaan reagointiin ongelmatilanteissa.

Kunnassa, jossa tutkimus on suoritettu, kouluvalmentaja on osa oppilashuollon tiimiä. Oppilashuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän fyysisen ja psyykkisen terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja niiden ylläpitämistä sekä antamaan lisää edellytyksiä toimintaan oppilaitosyhteisöön. Opiskeluhoito toteutuu ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä tukijana oppilaitosyhteisössä yhteisöllisenä opiskeluhoitona. Opiskeluhoollon toteuttaminen tapahtuu opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä oppilaiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. (Oppilas- opiskelijahuoltolaki 1287/2013.)

Kouluvalmentajan työ painottuu oppilaisiin, joilla on runsaasti poissaoloja ja, jotka eivät ole motivoituneita koulunkäyntiin. Työskentelylle asetetaan aina tavoitteet sekä suunnitelma, joka sovitaan moniammatillisessa palaverissa. Moniammatillisuus on kouluhyvinvoinnissa kaikkien koulussa ja koulun kanssa verkostossa toimivien asiantuntijoiden yhteistyötä ja yhteistä vastuuta oppilaan ja oppilasryhmien, koulu yhteistyön ja perheiden hyvinvoinnista (Wallin 2011, 109).

Tavoitteena on aina nuoren opintojen eteneminen, oppivelvollisuuden suorittaminen ja kouluun palaaminen. Kouluvalmentaja ei opeta oppilaita, mutta voi tehdä heidän kanssaan tehtäviä. (Opettajan käsikirja 2022-2023.) Työnkuva kattaa muun muassa nuorten koulupäivän aikana tapahtuvissa siirtymissä tukemista ja läksyjen sekä esimerkiksi tehtävien tekemistä

oppilaan kanssa kahden kesken ja kokeisiin kertailua, sekä kouluun saattamista, aamuisin viestittelyä ja osallistumista moniammatillisiin palavereihin.

3. Kouluakymättömyys ja sen syytekijöitä

Merkittävä osa kouluvalmentajan asiakkuudessa olevista nuorista on kouluakymättömiä. Säännöllistä koulunkäyntiä pidetään tärkeänä ja merkittävänä osana nuoren elämää sosiaalisesta, akateemisesta kuin yhteiskunnallisesta näkökulmasta tarkasteltuna. Kaikkien nuorten tilanteessa näin ei kuitenkaan ole ja koulunkäynti ei ole säännöllistä, vaan koulupoissaoloja kertyy paljon. Tämä aiheuttaa sen, että koulunkäynti saattaa tuntua hankalalta ja selviytyminen koulussa vaatii koululta erilaisten tukitoimien järjestämistä. (Määttä, Pelkonen, Lehtisare & Määttä 2020, 7.)

Heyny Gren.Landell, Melvin ja Gengtle- Genitty (2019) puhuvat neljästä eri poissaolotyypistä, joita on 1) koulukieltäytyminen, 2) pinnaaminen, 3) koulusta vetäytyminen ja 4) kouluympäristöstä poissulkeminen. Koulukieltäytymisellä tarkoitetaan nuorten vastentahtoisuutta tai kieltäytymistä käydä koulua. Näihin tilanteisiin yleensä liittyy usein emotionaalisia vaikeuksia kuten masennusta tai ahdistusta. (Määttä, Pelkonen, Lehtisare & Määttä 2020, 7.)

Koulu-uupumuksesta puhuttaessa voidaan ajatella kyseen olevan työuupumuksen kaltaisesta pitkään jatkuvasta stressitilasta, mikä johtuu lapsilla ja nuorilla koulunkäynnistä. Kouluhaluttomuudella tarkoitetaan taas haastetta kouluun tulemisessa ja koulusta kokonaan pois jäämistä. Koulu-uupumusta ja kouluhaluttomuutta voi olla vaikea erottaa toisistaan, sillä se voi näyttäytyä samalta molemmissa muun muassa koulupoissaoloina, myöhästymisinä sekä psykosomaattisena oireiluna. (Talala 2019, 151)

Masennukseen sairautena eli masennustilaan nuorilla liittyy yhtenä keskeisenä oireena pitkään jatkuva ja lähes kaiken aikaa oleva masentunut tila, jossa on todettavissa myös muita oireita. Masennustilassa psykososiaalinen kehitys on nuorella lukkiutunut ja toimintakyky heikentynyt. (THL 2022, A.) Masentunutta mielentilaa pidetään tavallisena ja usein se on ohimenevä tunne-tila. (THL 2022, A.) Nuoruuteen sisältyy paljon muutoksia ja monet asiat tapahtuvat ensi kertaa elämässä. Oman paikan löytäminen ja kaikki muutokset saattavat tuntua vaikeilta. (Mielenterveystalo, B). Masentunut mielentila voidaan yhdistää esimerkiksi eroon, pettymykseen tai menetykseen. Masennuksen oireita ovat muun muassa ärtynyt mieliala, mielenkiinnon ja mielihyvän kokemuksen katoaminen sekä uupumus ja väsymys riittävästä nukkumisesta huolimatta. (THL 2022, A.)

Lapsen ja nuoren masennuksen laukaisee usein jokin tekijä. Tekijä voi olla esimerkiksi vanhempien ero, kiusaamiskokemus, riita kaverin kanssa tai muutto. Laukaisevaa tekijää

pidetään ikään kuin viimeisenä pisarana ja taustalla on tämän lisäksi yleensä myös muita syitä kerääntyneenä päällekkäin. (Talala 2019, 46.)

Tarkasteltaessa syitä voidaan huomata masennuksen taustalla vaikuttavia tekijöitä olevan kosketuksessa koulumaailmaan jatkuvasti. Suoranaisesti ei välttämättä tulla ajatelleeksi oppimisvaikeuksiakaan riittävän kokonaisvaltaisesti. Lapsi tai nuori voi jatkuvasti olla äärirajoilla, epäonnistua ja pinnistellä koulussa ja vertailla kehitysvaiheelle tyypillisesti muihin nuoriin itseänsä. Vertaaminen muihin oppilaisiin voi olla yksi iso tekijä itsetunnon ja identiteetin rakentumisen kannalta, mikä puolestaan saattaa kerryttää kuormaa ja minkä takia lapsi tai nuori voi masentua. (Talala 2019, 46.)

Kasvuolojen ja sosiaalisten suhteiden kannalta koulua pidetään todella suurena tekijänä oppilaiden elämässä. Lapsille ja nuorille hyväksytyksi tuleminen, turvallisuus sekä kokemus yhteenkuuluvuudesta ovat avainasemassa masennuksen ennaltaehkäisyssä sekä arkipäiväisiä tekoja, joihin pystytään vaikuttamaan oppilashuollon suunnitelmilla ja käytännön ratkaisuilla koulumaailmassa. (Talala 2019, 46.)

Nuorten masennusta voi olla vaikea tunnistaa, sillä se omaa erityispiirteitä. Masentuneessa tilassa päällimmäisenä oireena nuorella voi olla levottomuus ja ärtyneisyys, mitkä voivat näyttäytyä häiriökäyttäytymisenä. Nuorilla, jotka sairastavat masennusta, mieliala on yleensä vaihtelevampi kuin esimerkiksi aikuisilla, jotka sairastavat masennusta. (THL 2022, A.) Masentuneella lapsella tai nuorella on usein myös ahdistuneisuushäiriöiden piirteitä kuten haasteita sosiaalisissa suhteissa, pelkoja tai ongelmia käyttäytymisessä. (Talala 2019, 47.)

Nuorten ahdistus on tunnetila, mikä muistuttaa pelkoa ja monesti nuoren on hankala yksilöidä tunnetta. Ahdistuksesta puhutaan yleensä tunteena, vaikka se ei varsinaisesti ole tunne. Ahdistuneisuus on enemmänkin tuntemus, mikä on fyysinen sekä psyykinen ja siihen liittyy lisäksi kiinteästi ajattelua ja toimintaa. Ahdistuneisuuden taustalla vaikuttavia tunteita on yleensä jännitys, pelko, stressi tai huolestuneisuus. (Talala 2019, 83.) Ohimenevä ahdistus on tavallista nuorilla. Häiriöstä puhutaan siinä vaiheessa, kun ahdistuneisuus aiheuttaa selkeästi toiminnallista kärsimystä tai haittaa. Ahdistuneisuushäiriöstä puhuttaessa kyseessä on vaaroille ja uhkille yliverityneestä mielestä eikä todellisesta vaarasta niinkään. (Talala 2019, 84.)

Ahdistuneisuutta voi ilmetä erilaisina häiriöinä esimerkiksi sosiaalisten tilanteiden pelkona, jolloin henkilön pelkona on joutua huomion kohteeksi. (THL 2022, B.) Sosiaalinen pelko voi haitata nuoren koulunkäyntiä ja tällöin esimerkiksi ryhmätöiden tekeminen muiden oppilaiden kanssa, ruokailutilanteet ja esitelmien pitäminen voivat tuntua inhottavilta. (Mielenterveys-talo, C.) Ahdistuneisuutta voi ilmetä myös julkisten paikkojen pelkona, missä paikat ja tilanteet, joista ei helposti pääse pois, pelottavat. Ahdistuneisuus voi myös ilmetä paniikkihäiriönä, jossa nuori kokee joutuvansa toistuvasti odottamatta paniikitilaan. Paniikitilan aikana fyysiset ahdistusoireet ovat todella voimakkaita. (THL 2020, B.)

Siinä vaiheessa, kun jännittäminen, pelot tai huolet estävät nuorta osallistumasta ikätasoi- seen tai mieluisaan puuhaan, ahdistuneisuuteen tulee puuttua. (Mielenterveystalo, C.) Suo- messa nuorista kärsii ahdistuneisuushäiriöstä eri arvioiden mukaan 4-11 prosenttia. Yleistä on, että nuori, joka on masentunut, kärsii myös samaan aikaan ahdistuneisuushäiriöstä. (THL 2022, B.)

Pinnaamisella tarkoitetaan yksittäisiltä tunneilta poissaoloa, kokonaisen koulupäivän kestävää poissaoloa tai koulussa olemista ilman, että menee tunnille. Ulkoisia vaikeuksia kuten uhmak- kuus- ja käytöshäiriöt yhdistetään pinnaamiseen, jossa vanhemmat eivät tiedä poissaoloista. (Määttä, Pelkonen, Lehtisare & Määttä 2020, 7.) Näin ei kuitenkaan usein ole vaan nuoren kouluakäymättömyys on koko perheen yhteinen huoli. Nuorten vanhemmat ovat yleensä tie- toisia poissaoloista ja pyrkivät saamaan nuoren menemään kouluun (Määttä, Pelkonen, Lehti- sare & Määttä 2020, 7).

Koulusta vetäytymistä pidetään vanhemmasta johtuvana poissaolona esimerkiksi tilanteissa, joissa nuori jää kotiin hoitamaan sisaruksia tai tekemään kotitöitä. Tilanteita voi olla myös sellaisia, että vanhempi kokee eroahdistusta, piilottelee nuoren kaltoinkohtelua tai haluaa rankaista nuortansa. (Määttä, Pelkonen, Lehtisare & Määttä 2020, 7.)

Kouluympäristöstä poissulkemisella tarkoitetaan koulusta johtuvaa poissaoloa, mikä voi esi- merkiksi ilmetä kurinpidollisena toimena. Kurinpidollisia toimia voi olla muun muassa koulu- päivän keskeyttäminen tai erityistarpeita omaavien oppilaiden koulunkäyntioikeuden rajaami- sen, jos koulu ei pysty tarjoamaan nuorelle riittävää tukea. (Määttä, Pelkonen, Lehtisare & Määttä 2020, 7.)

Vuonna 2020 tehtiin selvitys Suomessa kouluakäymättömistä nuorista. Kyselyyn vastanneilta tuli yhteneväinen mielipide, että kouluakäymättömyys on lisääntynyt. Kyselyyn oli vastannut 456 ammattilaista, jotka työskentelevät nuorten kanssa. Merkittävimpinä syinä nousi esiin so- siaalisten tilanteiden luoma ahdistus kouluympäristössä, koulunkäyntiin liittyvä vähäinen kiin- nostus sekä psyykkiset oireilut. (Määttä ym. 2020, 70, 87.)

Kouluakäymättömistä nuorista ei ole virallisia tilastoja, mutta kyselyyn vastanneet saivat tehdä omassa koulussa oppilaistaan arvion. Tämän arvion pohjalta luotiin suhdeluku, jota käy- tettiin arvioimaan nuorten kouluakäymättömien määrää Suomessa. (Määttä. ym. 2020, 73.)

Nuoren hyvinvointiin vaikuttaa merkittävästi kokemus osallisuudesta. Osallisuudella tarkoite- taan sitä, että nuori kokee kuuluvansa yhteiskuntaan ja lähiyhteisöönsä. Nuoren perheellä on myös suuri vaikutus nuoren hyvinvointiin. Jos perheen arjessa on kuormittavia ja kasautuneita tekijöitä, ne voivat heijastua suoraan nuoren elämään. Tilanteita voi olla esimerkiksi vanhem- man psykiatrinen sairaus tai muutokset perheolosuhteissa. (THL 2022, C.)

Osalle nuorista saattaa kasautua jo lapsuudessa ongelmia, mitkä vaikeuttavat nuoren pärjäämistä. Olosuhteet lapsuudessa eivät kuitenkaan suoraan ennusta nuoren tulevaa elämänpolkuja. Riskitekijöitä, jotka vaikuttavat merkittävästi nuorten syrjäytymisen riskeihin ovat matala koulutus sekä päihde- ja mielenterveysongelmat. (THL 2022, C.)

Syrjäytyneiden nuorten todellista määrää on vaikea arvioida. Tilastot kertovat vain, keillä on kasaantunut riskitekijöitä, mutta ei sitä, kuka on syrjäytynyt. Ylisukupolvinen huono-osaisuus on vanhempien hyvinvoinnin ongelmien siirtymistä tai jatkumista omien lasten elämässä. Huono-osaisuus ei kuitenkaan ole yksittäisten perheiden asia. Kyseessä on sosiaalisesta ongelmasta, joka on laaja. (THL 2022, C.)

Yksittäiset vaikeudet eivät horjuta vielä yksilön elämäntilannetta tai sen hallintaa. Syrjäytymisen riski kasvaa tilanteessa, jossa huono-osaisuus kasautuu ja sitä kautta se heikentää nuoren mahdollisuuksia hallita omaa elämäänsä. Syrjäytyminen voidaan selittää siten, että se on kuin prosessi, jossa nuoren elämää vaikeuttavat tekijät kasaantuvat ja ketjuuntuvat. (THL 2022, C.) Nuoren perhetausta, osallisuus, kehitysympäristö sekä toimintamahdollisuudet ovat yhteydessä syrjäytymiseen. Syrjäytymistä voidaan ehkäistä nuoren ja perheen terveyttä sekä hyvinvointia edistävillä teoilla ja ohjaamalla tukea nuoren koulunkäyntiin ja kehitysympäristöihin. (THL 2022, C.)

Lapsen ja nuoren kehitystä vahvistavia ja vaarantavia tekijöitä voidaan tunnistaa palveluissa. Näissä palveluissa voidaan tarjota varhaista tukea ja ohjata lisätuen piiriin tarpeen vaatiessa. Nuorta ja perhettä voidaan tukea ennaltaehkäisevästi oppilashuollossa, oppimisen ja koulunkäynnin tukipalvelulla, etsivällä nuorisotyöllä ja perhekeskuspalveluilla. Peruskoulun yhteisöllistä ja yksilöllistä opiskeluhuoltoa pidetään merkittävässä roolissa nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä. (THL 2022, C.)

4. Kouluhyvinvointi ja sosiaalinen vahvistaminen

Hyvinvointi käsitteenä on haasteellista määritellä sillä näkökulmana määrittelylle voi olla esimerkiksi sosiologinen tai psykologinen. Hyvinvointi voidaan myös liittää esimerkiksi yksilön elämänlaatuun, tarpeisiin tai mitattuun sekä koettuun terveyteen. Heinonen (2019) jäsentelee kuluhyvinvoinnin viiteen vastakohtapariin, joiden toinen puoli rakentaa hyvää ja toinen huonoa oloa koulussa. Ensimmäinen pari on turvallisuus/turvattomuus. Jokaisen oppilaan perustarve ja perusoikeus on tuntea olonsa koulussa turvallisiksi. (Heinonen. 2019). Seuraava vastakohtapari on yhteenkuuluvuus/ulkopuolisuus. Koulu ei ole oppilaille pelkästään oppimisympäristö vaan myös keskeinen sosiaalinen ympäristö. (Heinonen. 2019) Kolmas vastakohtapari, joka on hyvin merkityksellinen ammattilaisen näkökulmasta nuorten kanssa työskennellessä, on nähdyksi ja kuulluksi tuleminen/kohtaamattomuus. Siinä missä edellisen kohdan

yhteenkuuluvuus liittyy lähinnä vertaissuhteisiin, nähdyksi ja kuulluksi tuleminen viittaa tässä ennen kaikkea siihen, miten aikuiset kohtaavat lapsen tai nuoren. (Heinonen. 2019). Nuorten näkökulmasta yksikin keskustelu tai viestinvaihto voi jo toimia sosiaalisesti vahvistavana kokemuksena. Sosiaalisen vahvistamisen kautta nuoren elämänhallinta kasvaa ja tätä kautta myös nuori saa kokemuksen pärjäävänsä eri tilanteissa (Etsivän nuorisotyön käsikirja 2022). Sosiaalinen vahvistaminen kasvattaa myös nuoren luottamusta elämän kantokykyyn.

Sosiaalinen vahvistuminen toteutuu siten, kun ihminen tulee tuetuksi ja kohdatuksi itselle tärkeiden kysymysten äärellä. Kohtaaminen liitetään ihmisyyteen vahvasti. Jokaisella ihmisellä on jonkinlainen kaipuu läheisyyteen, yhteyteen sekä nähdyksi tulemiseen. Meillä ihmisillä on luontaista voimakas sosiaalinen virittyneisyys. Toisin sanoen ihminen kaipaa siis aitoa kohtaamista eli vuorovaikutuksellisia tilanteita, missä tulee kuulluksi ja huomatuksi. Kohtaamattomuus voi johtaa syrjäytymisen, yksinäisyyden sekä kokemukseen kiusaamisesta. Hyvä kohtaaminen saa aikaan innostuneen olon. Kohtaaminen tuo elämään valoa sekä lämpöä ja tätä kautta tekee elämästä elämisen arvoista. Hyvää kohtaamista on aito läsnäolo ja kiinnostus sekä hyvän oletaminen toisesta ihmisestä. Auttamisen halu sekä toisen kunnioittaminen ja tilan antaminen toisen tunteille sekä tarpeille, kuuluvat myös hyvään kohtaamiseen. Hyvä kohtaaminen tapahtuu vain, jos tilanteessa on läsnä luottamus, kunnioitus ja turvallisuuden tunne. (Opetushallitus)

Neljäs Heinosen luokittelema vastakohtapari on onnistumisen/ epäonnistumisen kokemukset. Etenkin nuoren kokemukseen onnistumisesta voivat koulun aikuiset vaikuttaa paljon. Viimeimpänä, eli viidentenä, vastakohtaparina Heinonen listaa merkityksellisyyden/ merkityksettömyyden. Parhaimmillaan koulunkäynti tuntuu tärkeältä ja mielekkäältä asialta ja koulu on oppilaalle merkityksellinen paikka niin sosiaalisena ympäristönä kuin oppimisympäristönäkin. (Heinonen. 2019)

5. Opinnäytetyön toteutus

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tuoda esille asiakkuudessa olevien nuorten näkemyksiä kouluvalmentajan tarjoamasta tuesta. Toteutamme opinnäytetyön kuulemalla kouluvalmentajan asiakkuudessa olevia nuoria. Tutkimuskysymyksenä on, mikä on nuorten näkemys kouluvalmentajan tarjoaman tuen merkityksestä.

5.1. Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyö on toteutettu laadullisen tutkimuksen menetelmin. Laadullisella tutkimuksella pyritään ymmärtämään ilmiötä ja mistä siinä on kyse. Laadullisella tutkimuksella saadaan

mahdollisuus saada ilmiöstä syvällisempi näkemys. (Kananen, 2014, 16.) Tyypillisesti laadullisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään tutkimuksessa tarkasteltavaa ilmiötä tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden näkökulmasta. Tällä tarkoitetaan sitä, että ollaan kiinnostuneita tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden ajatuksista, kokemuksista, tunteista sekä niiden merkityksistä, joita henkilöt tutkimuksen kohteena olevalle asialle antavat. (Puusa & Juuti 2020, 1.) Opinnäytetyömme tutkimusmenetelmän valinta perustui juuri yllä mainittujen asioihin. Haluamme opinnäytetyöllämme saada kohdehenkilöiden näkökulmasta tietoa kouluvalmentajan työn merkityksestä.

Laadullisessa tutkimuksessa käytetään sanoja ja lauseita. Tavoitteina laadullisessa tutkimuksessa on tutkittavan ilmiön kuvaaminen, ymmärtäminen sekä tulkinan antaminen. Laadullisella tutkimuksella siis pyritään ilmiön syvälliseen ymmärtämiseen. (Kananen, 2014, 18.) Valitsimme laadullisen tutkimuksen, että voimme havainnoida aihetta syvemmin. Määrällisellä tutkimuksella emme pystyisi suorittamaan avoimia kysymyksiä kohderyhmälle. Koemme tärkeäksi sen, että kohderyhmämme voi mahdollisimman avoimesti vastata kysymyksiin, joita lähdemme tutkimaan.

5.2. Aineistonkeruumenetelmä

Laadullisessa tutkielmassa käytettävät aineistonkeruumenetelmät ovat yleensä kysely, haastattelu, havainnointi ja erilaisista dokumenteista saadut tiedot. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 83.) Edellä mainittuja aineistonkeruumenetelmiä voidaan hyödyntää myös kerätessä määrällisen tutkimuksen aineistoja.

Opinnäytetyön aineistonkeruumenetelmänä käytämme laadullisen tutkimuksen tiedonhankinta menetelmistä ensisijaisesti kyselylomaketta. Kysely on yksi aineiston hankintamenetelmistä. Siinä kysymykset on laadittu valmiiksi kirjalliseen muotoon. Kyselylomake tuotti yksinään toivomamme tuloksen, mutta mikäli vastausmäärä olisi jäänyt pieneksi tai vastaukset suppeaksi olisimme haastatellut kasvotusten siihen suostuneita nuoria. Kyselylomakkeen viimeiseksi kohdaksi jätimme kysymyksen: ”Saako sinua haastatella lisää kokemuksistasi kouluvalmentajan tarjoamasta tuesta? Mikäli suostut haastatteluun, jätä yhteystietosi tähän vastausruutuun.” (Kts liite 1.) Mikäli tarve haastatteluille olisi syntynyt, olisimme toteuttaneet ne nauhoittamalla ja litteroimalla. Litterointi eli puheen ja toiminnan purkaminen kirjoitettuun muotoon, on keskeinen osa laadullisen aineiston haltuunottoa ja analyysiprosessia. (Kallio.)

Saatuamme kaupungin perusopetuksen johtajalta tutkimusluvan, lähetimme kyselyn halukkuudesta osallistua tutkimukseen jokaiselle kouluvalmentajien asiakkuudessa olevalle nuorelle, jotka asuvat keskisuudessa kunnassa. Niiden nuorten, jotka ilmoittivat halukkuutensa osallistua tutkimukseen, vanhempia kontaktoitiin saadaksemme vielä huoltajan luvan

alaikäisen nuoren osallistumisesta tutkimukseen. Tutkimuksemme perusjoukon muodostivat kouluvalmentajien asiakkuudessa olevat nuoret. Osallistuminen kyselyyn oli perusjoukolle vapaaehtoista. Tutkimuksemme keskittyi kokonaisuutena pienemmän joukon tutkimiseen. Tutkielmamme aineisto kerättiin netissä täytettävällä suljetulla lomakkeella, jonka linkin ja oimme erikseen jokaiselle kohderyhmään kuuluvalle nuorelle.

5.3. Kohderyhmän kuvaus

Kohderyhmäämme kuuluvat nuoret ovat opiskelijoita kunnassa, jossa tutkimus on suoritettu. Koulunkäyntiinsä kohderyhmän nuoret saavat tukea kouluvalmentajalta. Tuki on suunniteltu ja sovittu sekä toiminnalle on asetettu tavoitteet moniammatillisessa palaverissa. Kouluvalmentajakontaktin lisäksi nuorilla on ollut jokin linkki oppilashuoltoon, sillä kunnassa, jossa tutkimus on suoritettu, kaikki asiakkuudet tulevat koulukuraattorien tai -psykologien kautta. Havaintoyksikön eli kohderyhmän tarkkaa lopullista kokoa oli suunnitelmavaiheessa hankala määrittää, sillä osallistuminen tutkimukseen oli kohderyhmälle täysin vapaaehtoista. Kouluvalmentajia työskentelee neljällä eri koululla ja yhteensä asiakkuudessa, kuten siis kohderyhmässä, on noin. 30 nuorta. Lopulta tutkimukseen vastasi 10 kouluvalmentajien asiakkuudessa olevaa nuorta.

Tutkittavien rooli kouluorganisaatiossa on oppilas. Merkittävälle osalle heistä on tehty perusopetuslain nojalla päätös erityisistä opetusjärjestelyistä. Lähes kaikissa tilanteissa päätös on ollut perusteltua oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä. Kouluvalmentajan asiakkuuteen nuoret ovat hakeutuneet koulunkäynnin haasteiden takia. Näitä haasteita voivat olla esimerkiksi koulumotivaation puute, sosiaalistilanteiden pelko, ahdistus, itseohjautuvuuden ongelmat tai sen puute. Osa nuorista on myös kouluakäymättömiä oppilaita, koulupudokkaita. Päätös asiakkuudesta on tehty moniammatillisessa palaverissa.

5.4. Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Kaikilla tieteenaloilla tutkijoiden työtä ohjaavat kolme seuraavaa periaatetta: Tutkija kunnioittaa tutkittavien henkilöiden ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta, tutkijan tulee kunnioittaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä sekä luonnon monimuotoisuutta ja tutkijan tulee toteuttaa tutkimuksensa siten, että tutkimuksesta ei missään tilanteessa aiheudu tutkittavina oleville tutkimuskohteille merkittäviä riskejä, vahinkoja tai haittoja. Näistä vahingon välttämisen periaate koetaan usein tärkeimmäksi yksittäiseksi periaatteeksi ja sillä tarkoitetaan koehenkilöihin, koe-eläimiin ja kokeeseen osallistumattomiin kohdistuvaa vahinkoa (Muukkonen 2010.) Vahingon ja haitan välttäminen korostuu esimerkiksi silloin, kun tutkija

tutkii vähemmistöjä, alakulttuureja tai hankalassa asemassa olevia ryhmiä (Vuori.) Opinnäytetyössämme tutkimme tiettyä pientä oppilasryhmää, joten meidän on oltava äärimmäisen huolellisia säilyttäessä kuin analysoitaessa kerättyä tutkimusmateriaalia. Osallistujilta keräsimme yhteystietoja ainoastaan, mikäli he halusivat osallistua myöhemmässä vaiheessa mahdolliseen haastattelututkimukseen.

Hyvä tieteellinen käytäntö tarkoittaa rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimuksen kaikissa vaiheissa (Vuori.) Tutkimuksen suorittamiseen tuli meidän saada tutkimuslupa kaupungin sivistystoimenjohtajalta. Sillä tutkimuksemme kohdistuu alaikäisiin nuoriin, pyysimme nuorten vanhemmilta vielä erillisen kirjallisen hyväksynnän nuoren osallistumisesta tutkimukseen. Nuoria sekä nuorten huoltajia lähestyimme oppilashallintojärjestelmän, Wilman, kautta. Wilmassa viestit ovat vahvan tietosuojan alla. Valitsimme yhteydenpitovälineeksi Wilman, sillä se on ehdottomasti sähköpostia luotettavampi.

Opinnäytetyömme luotettavuuteen vaikuttaa havaintoyksikköjoukon eli otokseen kuuluvien oppilaiden määrä. Otoksesta saatuja tietoja käytettäessä päätelmien tekemiseen koko perusjoukosta, on huomioitava että, päätelmien pätevyyteen voi vaikuttaa, kuinka moni kohderyhmämme nuorista osallistui kyselyn täyttämiseen.

Yleisten eettisten periaatteiden mukaisesti tutkimuksessa tulee kunnioittaa tutkittavien ihmisarvoa, yksityisyyttä, itsemääräämisoikeutta ja muita oikeuksia. (Vuori.) Kohderyhmään kuuluville kouluvalmentajat ovat tuttuja luotettavia aikuisia, he tietävät myös täysin oikeutensa vastata kyselyyn ainoastaan, jos he kokevat sen miellyttäväksi ja mukavaksi. Kaikki kysymykset tutkimuksen eettisyydestä eivät pyöri tutkittavien oikeuksien ja turvallisuuden ympärillä, vaan eettisyyteen lukeutuu myös uuden tiedon tuottaminen. Tutkimuksen eettisyyteen ja keskeisiin arvoihin kuuluu pyrkimys tuottaa uutta ja merkityksellistä tutkimustietoa asioista, joista emme tiedä tarpeeksi (Vuori, J.) Kouluvalmentajan työstä ei ole vielä tehty lainkaan tutkimuksia asiakasryhmän näkökulmasta.

6. Aineiston analyysi

Tuomi ja Sarajärvi (2018, 105) toivat esille, että puhdas induktio on havaintojen pohjalta syntyvää uutta teoriaa. Tiedon analysointimenetelmää pohtiessamme päädyimme, ettemme voi valita induktiivista menetelmää, sillä emme aineistoa kerätessämme tuota täysin puhdasta induktiota, vaan havaintojen tekoamme ohjaa johtoajatus kouluvalmentajan työn tehokkuudesta ja merkityksellisyydestä.

Analysointi menetelmäksemme valitsimme siis abduktiivisen päättelyn. Abduktiivisessa päätelyssä tutkija yhdistää aineistolähtöisyyden ja aikaisemmat teoriat, vaikka ne eivät

suoranaisesti yhdistyisikään (Tuomi & Sarajärvi 2009, 97). Yhdistelyssä voidaan luovuutta käyttämällä saada aikaan jotain uutta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 97).

Opinnäytetyön aineisto analysoitiin teoria ja- aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä eli abduktiivisesti. Se on samankaltainen sisällönanalyysin menetelmä kuin teoriaohjaava sisällönanalyysi (Tuomi & Sarajärvi 2018, 110-112). Toteutimme analyysin abduktiivisen päättelyn mukaisesti keskustelemalla kerätyn aineiston ja kootun teorian kanssa. Koottu tieto jäseneltiin ja kiteytettiin tiiviimmäksi paketiksi. Tavoitteena tutkimuksessa oli saada kyselylomakkeiden vastauksien perusteella nuorten näkemys kouluvalmentajan tarjoamasta tuesta.

Aineiston analyysissä edettiin seuraavasti. Kun aineisto oli jäseneltä kyselyn kysymyksistä käsin yksitellen, merkitsimme ilmaisut, mitkä nousivat usein vastauksista ja kuvasivat samaa teemaa. Seuraava vaihe oli aineiston klusterointi eli ryhmittely. Ryhmittelyn avulla yhdistetään samoja ilmiöitä kuvaavat pelkistetyt ilmaisut niin, että niistä saadaan alaluokat (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122-127). Jokaisesta tutkimuslomakkeen kysymyksestä poimittiin alaluokkia, mitä avataan tuloksissa.

7. Tulokset

Tutkimuksessa oli yhteensä neljä haastattelukysymystä ja näihin kysymyksiin vastasi kymmenen kouluvalmentajan asiakkuudessa olevaa nuorta. Osallistuneet nuoret ovat esi- ja perusopetuksessa käytössä olevan kolmiportaisen tuen mallin kaikilta portailta, joita ovat yleinen-, erityinen-, ja tehostettu tuki. Tutkimukseen vastanneiden identiteetin turvaksi käytetään heidän nimityksenään aakkosia A kirjaimesta J kirjaimen esimerkiksi haastateltavat A ja B. Seuraavaksi alla on esitelty kyselylomakkeen kysymyksistä esille nousseet teemat.

7.1. Konkreettista tukea sekä jaksamista kouluarkeen

Ensimmäisen kysymyksen ”Miten kouluvalmentaja on tukenut sinua?” vastauksista nousee esille kaksi selkeää alaluokkaa. Ensimmäinen alaluokista on konkreettinen tuki koulunkäyntiin. Kouluvalmentajan tarjoama konkreettinen tuki kunnassa, jossa tutkimus on suoritettu, tarkoittaa muun muassa nuorten koulupäivän aikana tapahtuvissa siirtymissä tukemista ja läksyjen sekä esimerkiksi tehtävien tekemistä oppilaan kanssa kahden kesken ja kokeisiin kertailua, sekä kouluun saattamista ja aamuisin viestittelyä. Oppilas H on vastannut kysymykseen saavansa kouluvalmentajalta tukea esimerkiksi siirtymissä koulupäivän aikana.

Soittaa aamusin ja vahtii et meen kouluun ja koulussa tulee vastaan tai avaa oven ja kannustaa ja auttaa. (H)

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
<i>Soittaa aamusin ja vahtii et meen kouluun ja koulussa tulee vastaan tai avaa oven ja kannustaa ja auttaa</i>	Kouluvalmentaja tarjoaa nuorelle tukea kouluamuihin sekä siirtymiin koulupäivän aikana.	Konkreettinen tuki koulunkäyntiin
<i>Kannustaa kouluun aamulla ja saattaa ekaan luokkaan</i>	Kouluvalmentaja tukee nuoren saapumista kouluun.	
<i>Kouluvalmentaja on saanut minulle koulumotivaatiota ja motivaatiota edes tulla koko kouluun.</i>	Kouluvalmentaja on motivoinut nuorta käymään koulussa.	Jaksamisen tuki
<i>Keskustellu kaikenlaisista asioista ja rohkaiseminen menemään eri luokkiin</i>	Kouluvalmentaja on tarjonnut nuorelle keskusteluapua sekä kannustanut häntä.	

Taulukko 1. Esimerkki sisällönanalyysistä.

Haastateltavien oppilaiden pääasiallinen kokemus kouluvalmentajan tarjoamasta konkreettisesti tuesta koulunkäyntiin oli myönteinen. Oppilaat ovat kokeneet kouluvalmentajan tarjoamassa tuessa olleen parasta sen, että saa apua koulussa. Oppilaat A, B, F, G ja I kertovat saaneensa kouluvalmentajalta tukea läksyjen ja muiden koulutehtävien suorittamiseen.

Kouluvalmentaja on tukenut minua tekemään tehtäviä. (F)

Toinen selkeä alaluokka oli jaksamisen tukeminen. Kunnassa, jossa tutkimus on suoritettu, pyritään oppilaiden kouluun kiinnittymistä tukea kouluvalmentajan työskentelyn kautta tarjoamalla nuorelle turvallinen aikuinen sekä tila kohdata koulupäivän aikana tulevat esimerkiksi voimakkaan turhautumisen ja ahdistuksen tunteet. Nämä ovat tunteita, jotka ovat ennen saaneet nuoren keskeyttämään koulupäivänsä. Oppilas I vastasi kysymykseen “Miten kouluvalmentaja on tukenut sinua?”, että mikäli koulupäivästä tulee hänelle hetkittäin liian raskas, tietää hän voivansa tukeutua kouluvalmentajaan.

Jos alkaa ahdistaa liikaa meen tunnilla sinne. (I)

Mikäli nuorella ei ole myönteisiä kokemuksia kouluun kuulumisesta vähentää se hänen arvostustansa koulunkäyntiä kohtaan. Kysymykseen “Miten kouluvalmentaja on tukenut sinua” oppilas E vastasi, että kouluvalmentajan tuki on lisännyt hänen motivaatitansa käydä koulu.

Kouluvalmentaja on saanut minulle koulumotivaatiota ja motivaatiota edes tulla koko kouluun. (E)

Kohdatessa nuoria, työntekijän asenteella on painava merkitys siinä, millaisen kokemuksen nuori tilanteesta saa. Kokemukset kohtaamisista vaikuttavat merkittävästi esimerkiksi siihen miten nuori on valmis ottamaan apua vastaan häneltä tulevaisuudessa. Kuten Virtanen (2021) toteaa, vaikuttaa nuoren kokemukseen kohdatuksi tulemisesta lähes aina hänen aiemmat kokemuksensa ja sen hetkinen elämäntilanne, joka saattaa olla hyvinkin hauras ja siten haavoittuvainen. Oppilas B kertoi vastauksessaan kysymykseen “Miten kouluvalmentaja on tukenut sinua” saaneensa tukea kouluarjessa.

Keskustellu kaikenlaisista asioista ja rohkaiseminen menemään eri luokkiin. (B)

7.2. Vuorovaikutuksellinen kohtaaminen

Lomakkeen toiseen kysymykseen: “Mikä kouluvalmentajan tuessa on ollut parasta?” saadut vastaukset menevät kaikki alaluokkaan vuorovaikutuksellinen kohtaaminen. Vuorovaikutuksellinen kohtaaminen on asettumista asiakkaan rinnalle ja ongelmien käsittelemistä yhdessä asiakkaan kanssa, muistaen kuitenkin työntekijän vastuun. Vuorovaikutusosaaminen käsittää kaikki kommunikoinnin ja suhteenluomisen taidot (Hiltunen. 2018). Oppilas I kertoo parasta kouluvalmentajan tarjoamassa tuessa olevan se, että kouluvalmentaja on keskustellut hänen kanssaan hänen henkilökohtaisista asioista.

Se kun on saanut paljon apua mieltä askarruttavissa asioissa (I)

Hyvään asiakaskohtaamiseen sisällytetään monesti aitous ja inhimillisuus, se että kohdataan ensisijaisesti ihminen eikä ongelma (Virtanen 2021). Vuorovaikutusosaaminen ei yksin tee ammattilaista, mutta siinä kehittyminen mahdollistaa ammattitaidon kohoamisen uusille tasoille (Hiltunen. 2018). Oppilas B on saanut myös oppilaan A tavoin onnistuneen kokemuksen kouluvalmentajan kohtaamisista ja kokee sen tuen parhaaksi osaksi koko tukitoimea.

Se on mukava. Ja auttaa koululla kaikessa. (B)

Virtasen (2021) mukaan toimivaan vuorovaikutussuhteeseen voidaan liittää keskeisenä asiana dialogisuuden merkitys. Dialogisessa asiakastyössä asiakas nähdään osallistuvana ja aktiivisena eikä vain passiivisen vastaanottajan roolissa. Onnistunut dialoginen työtapo esimerkiksi kouluvalmentajan työssä vaatii, että nuoren ja kouluvalmentajan välinen vuorovaikutus on vastavuoroista. Asiakkaan ja työntekijän välisen vuorovaikutuksen lähtökohtana on ajatus siitä,

että toiminta, merkitykset ja tunteet rakentuvat toistensa kanssa (Virtanen 2021). Kysymykseen “Mikä kouluvalmentajan tarjoamassa tuessa on parasta” vastaa oppilas C yksinkertaisesti yhdellä sanalla parasta olevan keskusteleminen. Kun vuorovaikutuksen osapuolet seuraavat tarkasti mitä toinen sanoo tai tekee, on tuloksena yhteinen kiinnostuksen kohde, joka toimii havainnoinnin keskipisteenä (Hiltunen 2018).

7.3. Tuki kouluun kiinnittymisessä

Kouluarjessa kouluvalmentaja on ammattilainen, jolla on aikaa kohdata lyhyellä varoitusaajalla ja tarjota nopeasti tukea sekä ohjausta. Kysymyslomakkeen kolmannen kysymyksen “Minkä kouluvalmentajan tuessa koet hyödylliseksi” yksi suurimmaksi nousseista alaluokista oli tuki kouluun kiinnittymisessä. Oppilas C nosti esille vastauksessaan kokevansa kouluvalmentajan tuessa parasta olevan se, että nyt hän saa koulunkäyntiinsä kannustusta. Oppilas J ei koe olevansa kouluarjessa enää yksin vaan saavansa tarvitsemansa tuen kouluvalmentajan kohtaamisista.

Etten oo yksin ja saa apua. (J)

Oppilas G vastasi tutkimuksen kysymykseen “Minkä koet kouluvalmentajan tuessa hyödylliseksi?”, että kouluvalmentajan tuen myötä hän pystyy käsittelemään vaikeita asioita paljon paremmin sekä koulunkäynnin olevan aikaisempaa helpompaa. Oleellista ammatillisessa vuorovaikutuksessa on se, että ammattilainen kykenee jatkuvasti arvioimaan vuorovaikutustapah- tumaa ja näin säätelemään omaa toimintaansa (Hiltunen 2018). Oppilaat B, C, H sekä J nostavat vastauksissaan esille, että kouluvalmentajan vuorovaikutuksellinen kohtaaminen sekä luottamuksellinen keskustelu ovat tuen hyödyllisimpiä osia.

Olen voinut puhua hänelle luottamuksella. (E)

7.4. Onnistunut tuki

Haastattelulomakkeen viimeiseen kysymykseen “Miten kouluvalmentaja voisi tukea sinua paremmin”, oppilaat A-G vastasivat, että he ovat tyytyväisiä erityisesti konkreettiseen koulunkäynnin tukeen eivätkä he muuttaisi mitään kouluvalmentajan tarjoamassa tuessa.

En muuttaisi mitään tää on tosi hyvä nyt (B)

Oppilaat H, I sekä J vastasivat samaan edellä mainittuun kysymykseen, että he kokevat kouluvalmentajan tarjoaman konkreettisen koulunkäynnintuen olevan riittämätön. Oppilas H

toivoisi, että kouluvalmentajan olisi mahdollista olla hänen tukena jokaisella oppitunnilla ja oppilas G toivoisi, että kouluvalmentajan kanssa tehtäisiin vähemmän tehtäviä. Oppilas I vastasi toivovansa, että kouluvalmentaja olisi paremmin tavoitettavissa.

Se jos se ois aina vapaa ettei joskus tarvi oottaa. Jos ois enemmän kouluvalmentajia. (I)

8. Pohdinta

Kysyttäessä nuorilta ”Miten kouluvalmentaja on tukenut sinua” listaavat he erilaisia konkreettisen tuen menetelmiä. Kuitenkin kysyttäessä ”Mikä kouluvalmentajan tuessa on parasta” nostavat nuoret vuorovaikutuksellisen kohtaamisen ja jaksamisen tukemisen olevan merkityksellisintä. Nuorten vastausten myötä on vahvistunut ajatuksemme siitä, että vaikka kouluvalmentajan työskentelyn pääasiallinen painotus on konkreettisen koulunkäynnin tuen tarjoamisessa, on kuitenkin asiakasryhmän kokema suurin hyöty vuorovaikutuksellisessa kohtaamisessa. Tiedollinen osaaminen lisää asiakassuhteissa luottamuksen tunnetta, mutta pelkästään tiedollisella osaamisella ei pitkälle päästä, vaan tarvitaan aitoa kohtaamista ja hyviä vuorovaikutustaitoja (Virtanen 2021). Nuoret nimeävät siis tukimuodoikseen esimerkiksi luokkiin saattamisen sekä aamulla hereille soitteluun, mutta kokevat heille tärkeintä olevan sen, että he saavat puhua jollekulle luottamuksella ja saavat apua heti matalalla kynnyksellä, kun sitä pyytävät. Yhteiskunnalle on tärkeää, että nuoret saavat opintonsa suoritettua ja että voidaan ehkäistä koulupudokkuuden lisäämää syrjäytymisen riskiä, mutta putoamisvaarassa olevalle nuorelle yksilönä on tärkeää saada kokemus kuuluksi tulemisesta. Yhteiskunnallisesti tärkeisiin tavoitteisiin päästään siis huolellisella yksilötyöllä. Kouluvalmentajan työn tavoitteisiin, joita on nuorten koulupudokkuuden kitkeminen ja ehkäisy sekä nuoren opintojen eteneminen, päästään mitä enemmän panostetaan ammattilaisten valmiuksiin kohdata, kuunnella, tukea sekä välittää nuorelle tunne siitä, että hän on tullut kuuluksi. Virtanen (2016) toteaa väitöskirjassaan, että mikäli oppilasta ei kyetä tukemaan opetuksen tai kasvatuksen keinoin, tästä voi seurata äärimmäinen kiinnittymättömyys eli koulun keskeyttäminen.

Pysyvät vaikutukset koulupudokkuuden vähentämiseksi tehdään siis pitkäjänteisellä ammattitaitoisella yksilötyöllä, joka pitää sisällään useita nuoren minäpystyvyyttä vahvistavia vuorovaikutuksellisia kohtaamisia. Kun asiakastyölle panostetaan viimeistään tässä hetkessä aikaa ja resursseja huolellisesti, kantavat tulokset pitkään. Sanonta ”*Ei kannettu lapsi koulussa pysy*” paljastaa ja kuvaa hyvin sen, minkälainen tuki olisi parasta, mikäli kaivataan pitkälle kantavia tuloksia. Tutkimuksen tulokset korostavat vuorovaikutustaitojen tärkeyttä ja luotettavan asiakastyöntekijä suhteen merkitystä kouluvalmentajan työssä.

Kouluvalmentajan työtä voitaisiin siis parantaa painottamalla asiakastyön laadun ja suunnitelmallisuuden tärkeyttä. Koulupudokkuus on vaativa monisyinen haaste ja koulupudokkaat

paljon vaativa asiakasryhmä, sillä kouluikämyttömyyteen on juuri niin monta hankalaa ja erilaista syytä kuin on itse koulupudokkaita. Yleistyökalu kuitenkin jokaisen tilanteen raottamiseen olisi selkeästi siis perusteellinen alkukartoitus ja vuorovaikutuksellinen kohtaaminen. Ihmisten parissa tehtävässä työssä vuorovaikutustilanteet ovat arkipäivää ja näin ollen vuorovaikutuskäsitteen ja toimivan vuorovaikutussuhteen luomisen tarkastelu on olennaista (Virtanen 2021).

Lähteet

Painetut

Etsivän nuorisotyön käsikirja 2022. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Kerava: Savion Kirjapaino Oy. Viitattu 1.9.2022

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas: Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jamk julkaisuja 202. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2015.

Puusa, A. & Juuti, P. 2020. Laadullisen tutkimuksen olemus. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus. Viitattu 4.9.2022.

Talala, M. 2019. Psykkisesti oireileva oppilas. Keuruu: PS-kustannus. Viitattu 21.11.2022.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Tammi: Helsinki. Viitattu 1.9.2022

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Tammi. Viitattu 4.9.2022.

Wallin, A. 2011. Sosiaalityö koulussa. Avaimia hyvinvointiin. Helsinki: Tietosanoma Oy. Viitattu 1.9.2022

Sähköiset

Heinonen, S. (2019). Kouluhyvinvoinnin jäljillä. e-Erika : Erityispedagogista tutkimusta ja koulutuksen arviointia, 2019(2). <https://journals.helsinki.fi/e-erika/article/view/212/155>

Günther, K & Hasanen, K. Tutkimuksen suunnittelu. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Lainattu 19.2022
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/tutkimuksen-suunnittelu/>

Helsingin kaupunki. Kouluvalmentaja kuuntelee ja kohtaa oppilaita - koulujen henkilökunta haluaa toimintamallin jatkuvan. 22.4.2021. Lainattu 28.8.2022.
<https://www.hel.fi/uutiset/fi/kasvatuksen-ja-koulutuksen-toimiala/kouluvalmentaja-kuuntelee-ja-kohtaa-oppilaita>

Hiltunen, M. 2018. Vuorovaikutus ja sille annetut merkitykset sosiaaliohjauksen asiakastyössä. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/143102/Opinnaytetyo%202018.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Hyvärinen, M, Suoninen, E & Vuori, J. Haastattelut. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Lainattu 1.9.2022 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-aineistot/haastattelut/>

Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. 2019 Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje. Tutkimus eettinen neuvottelukunta. Lainattu 1.9.2022 https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf

Kallio, A. Litterointi. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Lainattu 1.9.2022 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/litterointi/>

Mielenterveystalo. A. Mistä lapsen/nuoren ahdistuneisuudesta on kyse? Viitattu 7.9.2022. https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/itsehoito/ahdistuksen_kestamainen/Pages/osio1.aspx

Mielenterveystalo. B. Masennus ja alakuloisuus. Viitattu 7.9.2022. https://www.mielenterveystalo.fi/nuoret/hae_neuvoja_ja_apuja/mista_apua/Pages/default.aspx?s1=Masennus%20ja%20alakuloisuus

Mielenterveystalo. C. Sosiaalistilanteiden pelko. Viitattu 7.9.2022. https://www.mielenterveystalo.fi/nuoret/hae_neuvoja_ja_apuja/mista_apua/Pages/default.aspx?s1=Sosiaalisten%20tilanteiden%20pelko

Muukkonen, P. Tieteen etiikan keskeiset ongelmat ja tutkimuseettiset periaatteet Suomessa. 2010. Tieteessä tapahtuu aikakauslehti. <https://journal.fi/tt/article/view/2680>

Määttä, S., Pelkonen, J., Lehtisare, S. & Määttä, M. 2020. Kouluakäymättömyys Suomessa. Vaativan erityisen tuen VIP-verkoston tilannekartoitus. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2020:9. Viitattu 29.8.2022. [Kouluakaymattomyys_Suomessa \(oph.fi\)](https://www.oph.fi/kouluakaymattomyys_Suomessa)

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (OKM 2022). Sitouttava koulu yhteistyö. Lainattu 28.8.2022. <https://okm.fi/sitouttava-koulu yhteistyö>

Opetushallitus. Esimerkkinä kohtaamisen arviointi. Viitattu 22.11.2022. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/esimerkkina-kohtaamisen-arviointi>

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013. Viitattu 1.9.2022 [Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 - Säädökset alkuperäisinä - FINLEX ®](https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1287/2013)

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2022. A. Nuorten masennusoireilu ja masennustilat. Viitattu 3.9.2022. [Nuorten masennusoireilu ja masennustilat - THL](https://www.thl.fi/nuorten-masennusoireilu-ja-masennustilat)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022. B. Nuorten ahdistus ja ahdistuneisuushäiriöt. Viitattu 3.9.2022 [Nuorten ahdistus ja ahdistuneisuushäiriöt - THL](#)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos C. 2022. Nuorten syrjäytymisen ehkäisy. Viitattu 3.9.2022. [Nuorten syrjäytymisen ehkäisy - THL](#)

Virtanen, T. (2016). Näkökulmia oppilaan kouluun kiinnittymiseen. Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto. <https://bulletin.nmi.fi/wp-content/uploads/2017/08/virtanen.pdf>

Virtanen, L. (2021). Kohtaaminen ja vuorovaikutus sosiaalityössä. Asiakkaan oikeus hyvään kohteluun. Kandidaatin tutkielma, Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/74432/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-202103011800.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Vuori, Jaana. Tutkimusetiikka. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Lainattu 1.9.2022 [https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimuseiikka/tutkimuseiikka-ihmistieteissa/](https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusetiikka/tutkimuseiikka-ihmistieteissa/)

Vuori, J. Aineiston tuottaminen. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Lainattu 1.9.2022 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/aineiston-tuottaminen/>

Liitteet

Liite 1: Kyselylomake nuorille	26

Liite 1: Kyselylomake nuorille

Kouluvalmentajan tuki

Sinun vastauksiesi avulla pyrimme kehittämään ja parantamaan kouluvalmentajan työn tehokkuutta. Koemme, että nuorten kertomat kokemukset ovat näkökulmana tärkein tarkastelusuunta työn kehittämisen suhteen. Kuka muukaan olisi parempi kertomaan minulle, miten voisit tehdä työtäni paremmin, kuin sinä, kenen kanssa olen sitä saanut toteuttaa. <3

Vastauksia hyödynnämme opinnäytetyössämme. Vastaaminen kyselyyn tapahtuu täysin anonyymisti, eikä kukaan muu käsittele vastauksia kuin me kouluvalmentajat.

1. Miten kouluvalmentaja on tukenut sinua?
2. Mikä kouluvalmentajan tarjoamassa tuessa on ollut parasta?
3. Miten kouluvalmentaja voisi tukea sinua tai kaveriasi vielä paremmin? Mitä muuttaisit?
4. Minkä kouluvalmentajan tarjoamassa tuessa koet hyödylliseksi?
5. Saako sinua haastatella lisää kokemuksistasi kouluvalmentajan tarjoamasta tuesta? Mikäli suostut haastatteluun, jätä yhteystietosi tähän vastausruutuun.